

صلى الله عليه وسلم

دانشگاه پیام نور

واحد تهران

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد «M.A»

رشته: علوم تربیتی

گرایش: برنامه ریزی درسی

عنوان:

بررسی میزان تاثیر آموزش های دانشگاهی در افزایش فعالیت های کارآفرینی دانشجویان

دانشگاه های پیام نور استان مازندران

استاد راهنما:

دکتر مهران فرج الهی

استاد مشاور:

دکتر عیسی ابراهیم زاده

نگارش:

مهدی لطفی

تابستان ۱۳۸۸

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشگاه پیام نور استان تهران

((تصویب نامه))

پایان نامه تحت عنوان :

" بررسی میزان تاثیر آموزش های دانشگاهی در افزایش فعالیت های کارافرینی دانشجویان دانشگاه پیام نور استان مازندران "

تاریخ: ۸۸/۰۹/۰۴

ساعت: ۱۰-۱۲

نمبره: ۱۹۱۷۵

اعضای هیات داوران :

نام و نام خانوادگی هیات داوران مرتبه علمی امضاء

۱- دکتر دکتر مهران فرج الهی

۲- دکتر عیسی ابراهیم زاده

۳- دکتر شبیری

۴-

استاد راهنما

استاد مشاور

استاد داور

تهران، خیابان انقلاب

خیابان استاد نجات اللمی

نیش خیابان سپهر

پستالای ۳۳۳

تلفون: ۸۸۸۰۱۰۹۰

دورنگار: ۸۸۹۰۳۱۵۸

پست الکترونیکی:

info@Tehran.pnu.ac.ir

نشانی الکترونیکی:

http://www.Tehran.pnu.ac.ir

تقدیم به:

پدرم، اسطوره استقامت
مادرم اسطوره بخشندگی و ایثار
برادران و خواهرم اسطوره های مهربانی

و

همسر فداکار و مهربانم، که در پیشرفت من از هرگونه هم‌فکری و هم‌راهی دریغ نکرده و همیشه مرا در راه موفقیت و پیشرفت امور علمی و زندگی رهنمون ساخته است.

هستی‌ام از آن شماسست.

سپاسگزاری

پس از حمد و سپاس پروردگار متعال، تقدیر و سپاسگزاری خالصانه و خاضعانه خویش را از:
استاد محترم راهنما، جناب آقای دکتر مهران فرج الهی، که با رهنمودهای دایمانه خویش، راهنمایی این پایان نامه را
تقبل نموده و در کلیه مراحل این پایان نامه مرا یاری نمودند.
استاد محترم مشاور، جناب آقای دکتر عیسی ابراهیم زاده، که در تمامی عرصه علم و اخلاق از هیچ کمکی دریغ
نورزیدند.

در اینجا بر خود لازم دانسته تا از تمامی دوستان، همکاران و عزیزانی که به نحوی از انحاء در تدوین این تحقیق
نگارنده را یاری کرده‌اند تشکر و قدردانی گردد. اگر چه اعلام همه اسامی و نامها در اینجا مقدور نیست اما شایسته است
نسبت به دوستان و عزیزانی که نهایت تلاش و همکاری را با اینجانب داشته‌اند تشکر خالصانه خویش را اعلام و ابراز
دارم.

مهدی لطفی

چکیده.....ص

فصل اول: کلیات و طرح تحقیق ۱

۱-۱- مقدمه ۳

۲-۱- بیان مسئله ۴

۳-۱- ضرورت و اهمیت ۶

۴-۱- اهداف تحقیق ۷

۱-۴-۱- هدف اصلی ۷

۲-۴-۱- اهداف فرعی ۷

۵-۱- سوالات تحقیق ۸

۱-۵-۱- سوال اصلی ۸

۲-۵-۱- سوالات فرعی ۸

۶-۱- فرضیات تحقیق ۸

۷-۱- قلمرو تحقیق ۸

۱-۷-۱- قلمرو زمانی ۸

۲-۷-۱- قلمرو مکانی ۸

۳-۷-۱- قلمرو موضوعی ۹

۷-۱- تعریف مفاهیم ۹

فصل دوم: ادبیات تحقیق..... ۱۱

بخش اول- مباحث نظری کارآفرینی ۱۲

۱-۲- مقدمه ۱۳

۲-۱-۲- مفهوم کارآفرینی و سیر تاریخی آن ۱۳

۲-۱-۲- ۱- دوره اول: قرن ۱۵ و ۱۶ میلادی، «مردمان عهده دار پروژه های بزرگ» ۱۵

۲-۱-۲- ۲- دوره دوم: قرن ۱۷ میلادی، «مخاطره پذیری» ۱۵

۲-۱-۲- ۳- دوره سوم: قرن ۱۸ و ۱۹ میلادی، «تمایز کارآفرینان از دیگر بازیگران صحنه اقتصاد» ۱۵

۲-۱-۲- ۴- دوره چهارم: دهه های میانی قرن ۲۰ میلادی، «نوآوری» ۱۶

۲-۱-۲- ۵- دوره پنجم: دوره معاصر (۱۹۸۰ تا کنون)، «رویکرد چند جانبه» ۱۶

۳-۱-۲- اهمیت فرایند کارآفرینی ۱۷

۴-۱-۲- کارآفرینی در بطن دیدگاههای مختلف ۱۷

- ۱۷-۱-۲-۱-۴-۱- کارآفرینی از دیدگاه اقتصاددانان.....
- ۱۹-۱-۲-۱-۴-۲- کارآفرینی از دیدگاه دانشمندان علوم رفتاری.....
- ۲۰-۱-۲-۱-۴-۳- کارآفرینی از دیدگاه دانشمندان علوم اجتماعی.....
- ۲۱-۱-۲-۱-۴-۴- کارآفرینی از دیدگاه دانشمندان مدیریت.....
- ۲۳-۱-۲-۵- ویژگی های کارآفرینان.....
- ۲۷-۱-۲-۶- تقسیم بندی کارآفرینی (انواع کارآفرینی).....
- ۲۸-۱-۲-۶-۱- تقسیم بندی کارآفرینی بر حسب مبنای کار.....
- ۲۸-۱-۲-۶-۲- تقسیم بندی کارآفرینی بر حسب ماهیت.....
- ۲۸-۱-۲-۶-۳- تقسیم بندی کارآفرینی بر حسب مقیاس.....
- ۲۹-۱-۲-۶-۴- تقسیم بندی کارآفرینی بر حسب مضمون.....
- ۲۹-۱-۲-۶-۵- تقسیم بندی کارآفرینی بر مبنای سیستم و سطح فعالیت کارآفرینان.....
- ۳۱-۱-۲-۷- ضرورت و اهمیت کارآفرینی و کارآفرینان.....
- ۳۲-۱-۲-۸- مدل های کارآفرینی.....
- ۳۳-۱-۲-۸-۱- مدل رویدادی آلبرت شاپیرو (۱۹۷۵).....
- ۳۳-۱-۲-۸-۲- مدل الثورت.....
- ۳۳-۱-۲-۸-۳- مدل اولسن.....
- ۳۳-۱-۲-۸-۴- مدل گیپ.....
- ۳۴-۱-۲-۸-۵- مدل فیلیپ.....
- ۳۴-۱-۲-۹- نقش ها و آثار اقتصادی و اجتماعی کارآفرینان.....
- ۳۷-۱-۲-۱۰-۱- کارآفرینان اجتماعی.....
- ۳۸-۱-۲-۱۰-۱- عناصر کارآفرینی اجتماعی.....
- ۳۸-۱-۲-۱۰-۲- عواملان تغییر در بخش اجتماعی.....
- ۳۸-۱-۲-۱۰-۳- پذیرش ماموریت برای ایجاد بقاء و ارزش اجتماعی.....
- ۳۸-۱-۲-۱۰-۴- شناسایی و ترغیب فرصت های جدید.....
- ۳۹-۱-۲-۱۰-۵- به کار گیری فرایند مستمر نوآوری، سازگاری و یادگیری.....
- ۳۹-۱-۲-۱۰-۶- اقدام جدی و بی باکانه به وسیله منابع در دسترس.....
- ۳۹-۱-۲-۱۰-۷- ارائه حس بلند پروازانه پاسخگویی به موسسات و پیامد های حاصله.....
- ۴۰-۱-۲-۱۱-۱- نقش دولت در توسعه کارآفرینی.....
- ۴۰-۱-۲-۱۱-۱- فرهنگ سازی و ترویج روحیه کارآفرینی.....
- ۴۰-۱-۲-۱۱-۲- اصلاحات ساختاری و نهادسازی.....
- ۴۱-۱-۲-۱۱-۳- ایجاد موسسات آموزشی دولتی - خصوصی.....
- ۴۱-۱-۲-۱۱-۴- پرورشگاه های کسب و کار کوچک.....

۴۲ آموزش کارآفرینی ۵-۱۱-۱-۲
۴۲ مشاوره های مالی - فنی و مدیریتی ۶-۱۱-۱-۲
۴۳ نقش اطلاع رسانی دولت ۷-۱۱-۱-۲
۴۳ کارآفرینی زنان ۱۲-۱-۲
۴۳ مقایسه ویژگی های کارآفرینان زن با کارآفرینان مرد ۱-۱۲-۱-۲
۴۷ مشکلات زنان کارآفرین ۲-۱۲-۱-۲
۴۸ کارآفرینی زنان در ایران ۳-۱۲-۱-۲
۵۰ تاریخچه آموزش کارآفرینی ۱۳-۱-۲
۵۱ ضرورت، اهمیت و جایگاه آموزش کارآفرینی ۱-۱۳-۱-۲
۵۲ سابقه آموزش کارآفرینی ۲-۱۳-۱-۲
۵۲ مطالعات مرتبط با آموزش کارآفرینی ۳-۱۳-۱-۲
۵۴ اهداف آموزش کارآفرینی ۴-۱۳-۱-۲
۵۶ چالش های آموزش کارآفرینی ۵-۱۳-۱-۲
۵۶ دوره های آموزش کارآفرینی ۶-۱۳-۱-۲
۵۷ نکات مهم در ارائه دوره های آموزش کارآفرینی ۷-۱۳-۱-۲
۵۸ برنامه های درسی و کارآفرینی ۸-۱۳-۱-۲
۵۸ روش های تدریس کارآفرینی ۹-۱۳-۱-۲
۶۰ رویکرد تدریس کارآفرینانه در برابر رویکرد سنتی ۱۰-۱۳-۱-۲
۶۱ اهمیت کارآفرینی در آموزش عالی ۱۱-۱۳-۱-۲
۶۲ رسالت دانشگاه در توسعه کارآفرینی ۱۲-۱۳-۱-۲
۶۳ دانشگاهها چگونه کارآفرین می شوند ۱۳-۱۳-۱-۲
۶۴ تجربه برخی از کشورها در پیاده سازی برنامه های آموزش کارآفرینی ۱۴-۱۳-۱-۲
۶۵ نتیجه گیری درباره آموزش کارآفرینی ۱۵-۱۳-۱-۲
۶۶ بخش دوم- سابقه تحقیقات مشابه
۶۷ مقدمه ۲-۲
۶۷ مروری بر ادبیات تجربی تحقیق ۱-۲-۲
۶۸ تحقیقات انجام شده در داخل کشور ۱-۱-۲-۲
۷۰ تحقیقات انجام شده در خارج از کشور ۲-۱-۲-۲
۷۶ فصل سوم: روش شناسی تحقیق
۷۷ مقدمه ۱-۳

۷۷	۲-۳- روش تحقیق
۷۷	۳-۳- جامعه آماری
۸۰	۴-۳- تعیین حجم نمونه
۸۱	۵-۳- شیوه نمونه گیری
۸۱	۶-۳- ابزار گردآوری داده ها
۸۱	۲-۶-۳- روایی یا اعتبار، پایایی یا قابلیت اعتماد ابزار سنجش
۸۲	۸-۳- روش های آماری برای تجزیه و تحلیل داده ها
۸۳	جدول مشخصات متغیرهای تشکیل دهنده عوامل فردی
۸۳	۱۰-۳- خلاصه فصل
۸۴	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها و اطلاعات
۸۵	۱-۴- مقدمه
۸۵	۲-۴- داده های توصیفی و آماره های مربوط
۸۸	۲-۲-۴- مطالعات جمعیت شناختی نمونه مورد مطالعه
۸۸	۱-۲-۲-۴- مطالعه توصیفی نمونه آماری با توجه به متغیر جنسیت
۸۹	۲-۲-۲-۴- مطالعه توصیفی نمونه آماری با توجه به متغیر سن
۹۰	۳-۲-۲-۴- مطالعه توصیفی نمونه آماری با توجه به وضعیت تأهل آنها
۹۱	۴-۲-۲-۴- مطالعه توصیفی نمونه آماری با توجه به فرزند چندم خانواده بودن آنها
۹۲	۵-۲-۲-۴- مطالعه توصیفی نمونه آماری با توجه به متغیر محل تحصیل
۹۳	۶-۲-۲-۴- مطالعه توصیفی نمونه آماری با توجه به رشته تحصیلی
۹۴	۷-۲-۲-۴- مطالعه توصیفی نمونه آماری با توجه به وضعیت اشتغال
۹۵	۸-۲-۲-۴- مطالعه توصیفی نمونه آماری با توجه به متغیر تجربه انجام کار عملی
۹۶	۹-۲-۲-۴- مطالعه توصیفی نمونه آماری با توجه به متغیر سال تحصیلی
۹۷	۱۰-۲-۲-۴- مطالعه توصیفی متغیر میزان سطح تحصیلات پدر
۹۸	۱۱-۲-۲-۴- مطالعه توصیفی متغیر میزان سطح تحصیلات مادر
۹۹	۳-۴- تجزیه و تحلیل داده ها و اطلاعات جمع آوری شده (آزمون فرضیات)
۹۹	۱-۳-۴- آزمون فرض قابلیت اعتماد یا پایایی ابزار اندازه گیری (پرسشنامه)
۱۰۳	۴-۴- آزمون فریدمن (اولویت بندی اثرگذاری متغیرها)
۱۰۳	۱-۴-۴- اولویت بندی اثرگذاری های بعد فعالیت های آموزشی
۱۰۵	۲-۴-۴- اولویت بندی اثرگذاری های بعد مهارت های فردی
۱۰۷	۵-۴- آزمون فرضیات بر مبنای متغیرهای تحقیق
۱۰۷	۱-۵-۴- آزمون فرضیات مربوط به مؤلفه های میزان اثرگذاری در متغیر فعالیت های آموزشی

- ۱۰۷-۱-۱-۵-۴-آزمون فرضیات مربوط به میزان اثر گذاری در مؤلفه ایجاد کسب و کار.....
- ۱۰۸-۲-۱-۵-۴-آزمون فرضیات مربوط به میزان اثر گذاری مؤلفه توانایی اداره کسب و کار.....
- ۱۱۰-۳-۱-۵-۴-آزمون فرضیات مربوط به میزان اثر گذاری مؤلفه ایجاد توانایی تصمیم گیری.....
- ۱۱۱-۴-۱-۵-۴-آزمون فرضیات مربوط به میزان اثر گذاری مؤلفه ایجاد روحیه خلاقیت و نوآوری.....
- ۱۱۱-۷-۴-جدول آزمون فرض مربوط به مولفه روحیه خلاقیت و نوآوری.....
- ۱۱۲-۵-۱-۵-۴-آزمون فرضیات مربوط به میزان اثر گذاری مؤلفه فرصت شناسی.....
- ۱۱۳-۶-۱-۵-۴-آزمون فرضیات مربوط به میزان اثر گذاری مؤلفه ایجاد انگیزه.....
- ۱۱۴-۲-۵-۴-آزمون فرضیات مربوط به مؤلفه های متغیر مهارت های فردی.....
- ۱۱۴-۱-۲-۵-۴-آزمون فرض مربوط به مؤلفه آینده نگری.....
- ۱۱۶-۲-۲-۵-۴-آزمون فرض مربوط به مؤلفه مصمم بودن.....
- ۱۱۸-۴-۲-۵-۴-آزمون فرض مربوط به مؤلفه کنترل درونی.....
- ۱۱۹-۵-۲-۵-۴-آزمون فرض مربوط به مؤلفه خلاقیت، نوآوری و استقلال.....
- ۱۲۰-۶-۲-۵-۴-آزمون فرض مربوط به مؤلفه ریسک پذیری.....
- ۱۲۱-۶-۴-آزمونهای فرضیات مربوط به تفاوت معنی داری در جنسیت.....
- ۱۲۱-۱-۶-۴-آزمون مربوط به تفاوت معنی دار در زمینه تاثیر جنسیت بر مؤلفه های متغیر مهارت های فردی.....
- ۱۲۱-۱-۶-۴-آزمون تفاوت معنی دار در زمینه تاثیر جنسیت بر مؤلفه آینده نگری.....۱۶-۱۲۱۴-جدول آزمون فرض تفاوت مولفه آینده نگری.....
- ۱۲۲-۲-۱-۶-۴-آزمون تفاوت معنی دار در زمینه تاثیر جنسیت بر مؤلفه مصمم بودن افراد.....
- ۱۲۴-۳-۱-۶-۴-آزمون تفاوت معنی دار در زمینه تاثیر جنسیت بر مؤلفه انگیزش افراد.....
- ۱۲۵-۴-۱-۶-۴-آزمون تفاوت معنی دار در زمینه تاثیر جنسیت بر مؤلفه میزان کنترل درونی افراد.....
- ۱۲۷-۵-۱-۶-۴-آزمون تفاوت معنی دار در زمینه تاثیر جنسیت بر مؤلفه میزان خلاقیت، نوآوری و استقلال.....
- ۱۲۸-۶-۱-۶-۴-آزمون تفاوت معنی دار در زمینه تاثیر جنسیت بر مؤلفه میزان ریسک پذیری افراد.....
- ۱۲۸-۲-۶-۴-آزمون مربوط به تفاوت معنی دار در زمینه تاثیر جنسیت بر مؤلفه های متغیر فعالیت های آموزشی.....
- ۱۲۹.....
- ۱۲۹-۱-۲-۶-۴-آزمون تفاوت معنی دار در زمینه تاثیر جنسیت بر مؤلفه توانایی ایجاد کسب و کار.....
- ۱۳۰-۲-۲-۶-۴-آزمون تفاوت معنی دار در زمینه تاثیر جنسیت بر مؤلفه توانایی اداره کسب و کار.....
- ۱۳۲-۳-۲-۶-۴-آزمون تفاوت معنی دار در زمینه تاثیر جنسیت بر مؤلفه توان تصمیم گیری افراد.....
- ۱۳۳-۴-۲-۶-۴-آزمون تفاوت معنی دار در زمینه تاثیر جنسیت بر مؤلفه ایجاد روحیه خلاقیت و نوآوری.....
- ۱۳۴-۵-۲-۶-۴-آزمون تفاوت معنی دار در زمینه تاثیر جنسیت بر فرصت شناسی.....
- ۱۳۵-۶-۲-۶-۴-آزمون تفاوت معنی دار در زمینه تاثیر جنسیت بر ایجاد انگیزه در افراد.....
- ۱۳۷-۷-۴-آزمون فرضیات مربوط به میزان تاثیر آموزش های دانشگاهی و فعالیتهای کارآفرینانه در میان رشته های مختلف.....

۴-۷-۱-آزمون فرض تفاوت میزان تأثیر آموزش های دانشگاهی در میان رشته های مختلف با استفاده از تحلیل واریانس..... ۱۳۷

۴-۷-۲-آزمون فرض تفاوت میزان فعالیت کارآفرینانه در میان رشته های مختلف با استفاده از تحلیل واریانس..... ۱۴۱

۴-۸- جمع بندی فصل ۱۴۵

فصل پنجم: یافته ها، نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات..... ۱۴۷

۵-۱- مقدمه ۱۴۸

۵-۲- مروری مختصر بر هدف، مسئله و چگونگی کار ۱۴۸

۵-۳- نتایج به دست آمده از تحقیق ۱۴۹

۵-۴- مشکلات و محدودیتهای تحقیق ۱۵۱

۵-۴- بحث و مقایسه ۱۵۱

۵-۵- پیشنهادات کاربردی مدیریتی ۱۵۴

۵-۵-۱- پیشنهاد بر مبنای ادبیات موضوعی مربوط ۱۵۴

۵-۵-۲- پیشنهاد تخصصی بر مبنای نتایج و یافته های تحقیق..... ۱۵۶

۵-۶- پیشنهاداتی برای تحقیقات آینده ۱۵۸

۵-۷- جمع بندی فصل ۱۵۹

فهرست منابع و مأخذ..... ۱۶۰

فهرست منابع فارسی:..... ۱۶۱

فهرست منابع لاتین:..... ۱۶۴

پیوست ها و ضمائم..... ۱۶۷

پیوست دو: خروجی آزمونها(نرم افزار)..... ۱۸۰

فهرست جداول:

جدول شماره(۱-۲)، تعاریف کارآفرینی از دیدگاه نظریه پردازان..... ۱۴

جدول شماره (۲-۲)، سیر تکامل کارآفرینی در نظریه های اقتصادی ۱۸

جدول شماره(۲-۳)، خصوصیات مشترکی که در رویکرد ویژگی ها به کارآفرینان نسبت داده اند..... ۲۰

جدول شماره(۲-۴) دیدگاه اندیشمندان راجع به ویژگی های کارآفرینان ۲۷

جدول شماره (۲-۵)، مقایسه ویژگی های کارآفرینان مرد و زن..... ۴۵

جدول شماره (۲-۶)؛ رویکرد تدریس کارآفرینانه در برابر سنتی..... ۶۰

جدول شماره (۲-۷)؛ تحقیقات انجام شده در داخل کشور ۷۳

۷۴	جدول شماره (۲-۸): تحقیقات انجام شده در خارج از کشور
۷۹	جدول شماره (۳-۱) تحقیق
۸۰	جدول شماره (۳-۲) تحقیق
۸۵	۱-۲-۴- جدول کلی داده‌ها و اطلاعات به همراه آماره توصیفی
۱۰۱	۱-۴- جدول آماره های توصیفی آزمون فرض تصادفی بودن
۱۰۴	جدول شماره ۲-۴- اولویت بندی اثرگذاری های بعد فعالیت های آموزشی
۱۰۶	جدول شماره ۳-۴- اولویت بندی اثرگذاری های بعد مهارت های فردی
۱۰۸	۴-۴- جدول آزمون فرض مربوط به مولفه ایجاد کسب و کار
۱۰۹	۵-۴- جدول آزمون فرض مربوط به مولفه اداره کسب و کار
۱۱۰	۶-۴- جدول آزمون فرض مربوط به مولفه توانایی تصمیم گیری
۱۱۲	۸-۴- جدول آزمون فرض مربوط به مولفه شناسایی فرصت
۱۱۴	۹-۴- جدول آزمون فرض مربوط به مولفه ایجاد انگیزه
۱۱۵	۱۰-۴- جدول آزمون فرض مربوط به مولفه آینده نگری
۱۱۶	۱۱-۴- جدول آزمون فرض مربوط به مولفه مصمم بودن
۱۱۷	۱۲-۴- جدول آزمون فرض مربوط به مولفه میزان انگیزش
۱۱۸	۱۳-۴- جدول آزمون فرض مربوط به مولفه کنترل درونی
۱۱۹	۱۴-۴- جدول آزمون فرض مربوط به مولفه خلاقیت، نوآوری و استقلال
۱۲۱	۱۵-۴- جدول آزمون فرض مربوط به مولفه ریسک پذیری
۱۲۳	۱۷-۴- جدول آزمون فرض تفاوت مصمم بودن
۱۲۵	۱۸-۴- جدول آزمون فرض تفاوت مولفه انگیزش
۱۲۶	۱۹-۴- جدول آزمون فرض تفاوت مولفه کنترل درونی
۱۲۷	۲۰-۴- جدول آزمون فرض تفاوت مولفه خلاقیت، نوآوری و استقلال
۱۲۸	۲۱-۴- جدول آزمون فرض تفاوت مولفه ریسک پذیری
۱۳۰	۲۲-۴- جدول آزمون فرض تفاوت مولفه ایجاد کسب و کار
۱۳۱	۲۳-۴- جدول آزمون فرض تفاوت مولفه اداره کسب و کار
۱۳۲	۲۴-۴- جدول آزمون فرض تفاوت مولفه تصمیم گیری
	۲۵-۴- جدول آزمون فرض تفاوت مولفه خلاقیت و نوآوری
۱۳۵	۲۶-۴- جدول آزمون فرض تفاوت مولفه فرصت شناسی
۱۳۶	۲۷-۴- جدول آزمون فرض تفاوت مولفه ایجاد انگیزه

فهرست نمودارها اشکال:

۳۱	شکل شماره ۱-۲
۳۴	شکل شماره ۲-۲
نمودار شماره (۲-۱): مسئله تحقیق حاضر	

- نمودار ۴-۱- توزیع فراوانی نمونه آماری از نظر جنسیت ۸۸
- نمودار ۴-۲- توزیع فراوانی نمونه آماری از نظر سن ۸۹
- نمودار ۴-۳- توزیع فراوانی نمونه آماری از نظر وضعیت تاهل ۹۰
- نمودار ۴-۴- توزیع فراوانی نمونه آماری از نظر وضعیت فرزند چندم بودن ۹۱
- نمودار ۴-۵- توزیع فراوانی نمونه آماری از نظر محل تحصیل ۹۲
- نمودار ۴-۶- توزیع فراوانی نمونه آماری از نظر رشته تحصیلی ۹۳
- نمودار ۴-۷- توزیع فراوانی نمونه آماری از نظر متغیر وضعیت اشتغال ۹۴
- نمودار ۴-۸- توزیع فراوانی نمونه آماری از نظر متغیر تجربه انجام کار عملی ۹۵
- نمودار ۴-۹- توزیع فراوانی نمونه آماری از نظر متغیر سال تحصیلی ۹۶
- نمودار ۴-۱۰- توزیع فراوانی نمونه آماری از نظر متغیر میزان سطح تحصیلات پدر ۹۷
- نمودار ۴-۱۱- توزیع فراوانی نمونه آماری از نظر متغیر میزان سطح تحصیلات مادر ۹۸

چکیده

در دنیای کنونی ما بیش از هر زمان دیگر به کارآفرینی و کارآفرینان نیاز است. کارآفرینان افرادی هستند که سرمایه و نیروی کار خود را در راستای تولید محصول یا ارائه خدمتی جدید به کار گرفته و اشتغالزایی می کنند. در چنین دوره ای موفقیت به برخورداری از آخرین دانش و توانایی به یک شیوه ابداعی و مؤثر بستگی دارد. خلاقیت و کارآفرینی ویژگیهای اصلی افرادی است که در چنین محیطی دست به تلاش و رقابت می زنند.

در راستای توجه و اهمیت دادن به متغیر کارآفرینی و کارآفرینان بعنوان موتور رشد و توسعه سازمانها و یک از مسیر های لازم برای ایجاد حس کارآفرینی در این دسته از افراد در جامعه است. تحقیق حاضر نیز با هدف مشخص نمودن میزان تاثیر آموزش های دانشگاهی در انجام فعالیت های کارآفرینانه توسط دانشجویان دانشگاه های پیام نور استان مازندران صورت گرفته است. بر این اساس ضمن مروری جامع بر ادبیات موضوعی مربوط به کارآفرینی و آموزش های مرتبط با آن، پرسشنامه ای را طی دو مرحله تهیه و تنظیم نموده و بصورت آزمایشی در اختیار تعدادی از افراد جامعه آماری تحقیق حاضر قرار داده شد و هر یک از آنها را جمع آوری نموده و پایایی ابزار با استفاده از نرم افزار آلفای کرونباخ مورد بررسی و سنجش قرار گرفت که نتیجه آزمون، پایایی ابزار را با ضریب ۰/۹۱ مورد تأیید قرار داده است. در مرحله بعد پرسشنامه را بصورت تصادفی در اختیار ۳۸۹ نفر از دانشجویان دانشگاه های عضو جامعه آماری ۱۳۹۸۲ نفری قرار داده شده است. داده های گردآوری شده پس از کدگذاری وارد نرم افزار SPSS شده و مورد آزمون قرار گرفته است. نتایج آزمون ران، تصادفی بودن انتخاب اعضاء را مورد تأیید قرار داد، آزمون فریدمن اولویت هر یک از گویه ها را بر اساس میانگین شان مشخص نمود و اولویت بندی نموده است. در ادامه آزمونهای تی میزان تفاوت بین جنسیت و فعالیت های کارآفرینانه و میزان تفاوت این فعالیت ها را در بین رشته های مختلف مورد بررسی قرار داده است که تفاوت در چند مورد معنی دار بوده است و در ادامه از آزمون تحلیل واریانس بمنظور سنجش میزان تفاوت در میان رشته ها مورد بررسی قرار گرفت که این تفاوت مورد تأیید قرار گرفت. در پایان تحقیق، ضمن ارائه تفصیلی نتایج و یافته ها، موارد مذکور جمع بندی شده، بحث و مقایسه، پیشنهادات کاربردی و پیشنهادات مرتبط با ادامه و پیگیری تحقیقات مشابه در آینده ارائه شده است.

واژه های کلیدی: کارآفرینی - آموزش های دانشگاهی - فعالیت های کارآفرینی.

فصل اول:
کلیات و طرح تحقیق

پیچیدگی و رقابت رو به رشد موجود در دنیای امروز که البته با تحولات سریع محیط بین‌الملل و گذر از جامعه صنعتی به جامعه اطلاعاتی و نیز تغییر اقتصاد ملی به اقتصاد جهانی همراه است باعث شده که از کارآفرینی بعنوان موتور محرک توسعه اقتصادی یاد شود. زیرا آن می‌تواند باعث رشد و توسعه اقتصادی کشورها، افزایش بهره‌وری، ایجاد اشتغال و رفاه اجتماعی شود (احمدپور و دیگران، ۱۳۸۳، ۱). بررسی روند زندگی انسان از دوران اولیه پیدایش تاریخ تاکنون نشان می‌دهد که همواره عامل تغییر یا همان کارآفرین، نقش مهمی در پیشرفت جوامع داشته است. بعبارت دیگر می‌توان گفت که کارآفرینی و کارآفرینان از قدیم الایام وجود داشته‌اند اما توجه به آنها بگونه‌ای شایسته و بایسته صرفاً در چند دهه اخیر بوده است (آقاجانی و آقاجانی، ۱۳۸۶) چراکه عصر جدید، عرصه رقابت بر سر منابع و سرمایه هاست، کشورهای بزرگ صنعتی که فاتحان این عرصه اند بهره‌وری از منابع و سرمایه‌ها را در سرلوحه کار خود قرار داده‌اند و در پرتو وجود افراد تحصیلکرده و متخصص، چرخ‌های رشد و توسعه را به حرکت در آورده‌اند و به ابداعات و نوآوری‌هایی دست یافته‌اند، دسترسی به این نوآوری‌ها که اقتصاد کشورهای توسعه یافته را از نو زنده کرده است منوط به کارآفرینی است.

همانطور که می‌دانیم نقش کارآفرینان در این رشد اقتصادی - اجتماعی و اشتغال‌زایی انکارناپذیر است. کارآفرینان با فعالیت‌های خود اقتصاد جهانی را تغییر داده‌اند، کسب و کارهای جدید و در حال ظهور بسیاری از فعالیت‌های نوآورانه را تولید می‌کنند که شیوه‌های زندگی ما را تغییر می‌دهند. از این رو در این دنیای در حال تغییر که رقابت‌ها بصورت بین‌المللی می‌باشد توجه به مقوله کارآفرینی یکی از دغدغه‌های مهم دانشگاه و موسسات آموزش عالی است. دانشگاه‌ها بایستی ضمن همکاری با دنیای کار، نیازهای جامعه را مورد توجه قرار دهند و با توسعه ظرفیت‌های کارآفرینی توان و امکان اشتغال افراد را فراهم کنند.

آموزش کارآفرینی مهم‌ترین تلاشی است که بستر لازم برای فراگیری دانش و مهارت‌های ضروری را برای افراد علاقمند مخصوصاً دانشجویان و دانش‌آموختگان دانشگاهی که جویای مشاغل ارض‌کننده و چالش‌انگیز هستند فراهم می‌کند. این مسوولیت کلاً بر عهده دانشگاه‌ها به ویژه دانشکده‌ها و گروه‌های علمی، تخصصی است که با توجه به مقتضیات کنونی و آتی کشور در جهت ایجاد سیستم‌های مطالعاتی و تدوین برنامه‌های آموزشی مناسب، آموزش کارآفرینی را در سطح دانشگاه‌ها نهادینه کنند.

در این فصل ابتدا به بیان مسئله تحقیق و ضرورت توجه به آن پرداخته می‌شود و سپس اهداف و سوالاتی که در پژوهش حاضر مد نظر بوده بیان شده است و در نهایت از مفاهیم کلیدی تحقیق، تعریف مفهومی و عملیاتی شده است.

۱-۲- بیان مسئله

مسئله یعنی تفاوت بین وضع موجود و مطلوب. بعبارت دیگر، مسئله یعنی فاصله بین جایی که هستیم و جایی که می‌خواهیم باشیم. مسئله وقتی حل می‌شود که توانسته باشیم وضعیت موجود را به وضعیت مطلوب تبدیل کرده باشیم (هابر، ۱۹۸۰، ۴۲۳)^۱ ذیلاً پس از ارائه توضیحاتی در مورد موضوع، مسئله تحقیق حاضر نیز بصورتی مصور و گویا بیان خواهد شد. در حالی وارد قرن بیست و یکم شده ایم که اقتصاد کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه با نیروی حیات آفرین از نو زنده شده است. کارآفرینی همان نیرویی است که شومپیتر^۲ آن را موتور محرک اصلی در توسعه اقتصادی کشورها می‌داند. کارآفرینی پدیده فنی- اقتصادی جدیدی است که در دو دهه اخیر جهان اقتصاد و صنعت را با پیامدهای شگفت خود متحول ساخته است در حال حاضر که اقتصاد کشور ما گرفتار نارسایی‌ها، کمبودها، و سوءمدیریت‌هایی است که منجر به وضعیت ناهنجار بیکاری، کمبود تولید ناخالص داخلی، کاهش قدرت سرمایه‌گذاری دولت، ضعف در صادرات غیر نفتی و بیماریهایی از این قبیل شده است. نیم‌نگاهی به وضعیت جهانی اقتصاد ما را به سوی این باور می‌کشاند که رشد کارآفرینی و فرهنگ کارآفرینانه به شرطی که هنرمندانه، با فرهنگ، امکانات، تواناییها و سلیقه ایرانی آمیخته شود تنها راه بهبود بیماری امروز اقتصاد کشور و پیشگیری از وخامت حال فردا است (دهقانپور، ۱۳۸۱).

مدتها تصور غالب این بود که کارآفرینی یک خصوصیت ویژه فردی است و تحصیل و آموزش نمی‌تواند هیچ تاثیری در افراد داشته باشد (لوی، ۱۹۹۹)^۳. ولی امروز شواهد موجود نشان می‌دهد که کارآفرینی می‌تواند در نتیجه برنامه‌های آموزشی پرورش یابد (سالازار و دیگران، ۱۳۸۳). امروزه آموزش کارآفرینی به یکی از مهمترین و گسترده‌ترین فعالیت‌های دانشگاه تبدیل شده است (احمدپور، ۱۳۷۹). دانشگاهها ملزمند برای ترقی و ترویج آموزش کارآفرینی بیندیشند، چون نسل جوان نیاز دارد که بداند چطور در برابر محیط‌های نا امن و پیچیده و قوانین و مقررات متغیر در بازار کار بطور انعطاف پذیر عمل کند و ارزشهای جدید مثل نو آوری، خلاقیت و صلاحیت‌های متنوع را یاد بگیرد (اوسمان، ۱۹۹۸)^۴. صاحب‌نظران بر این عقیده هستند که فرآیند و برنامه‌های آموزشی ویژه می‌تواند با تغییر بینش و فرهنگ افراد و تجهیز آنها به دانش و مهارتهای خاص، راهی را که آنها احتمالاً زمان طولانی به آن می‌رسند بسیار کوتاه نموده و به سرعت یک کارآفرین بالقوه را به یک کارآفرین بالفعل تبدیل کند (عزیزی، ۱۳۸۲). به همین منظور در چند سال گذشته دولتها بطور جدی به تشویق کارآفرینی پرداخته‌اند.

یکی از مهم‌ترین راهکارهای توسعه کارآفرینی در میان دانشجویان، توسعه و ارتقاء رفتار کارآفرینانه افراد از طریق ترویج، آموزش، حمایت و شناخت مستعدان کارآفرینی است. بدین منظور برای

^۱- Huber

^۲- Schumpeter

^۳- Levie

^۴- Ussman

ارتقاء قابلیت های کارآفرینی باید برنامه های آموزشی خاصی برای افراد مستعد تدوین شود تا از این طریق به جای اینکه فارغ التحصیلان دانشگاهها به دنبال استخدام و جستجوی کار باشند خودشان کسب و کار جدید ایجاد کنند. از اینرو ترویج فرهنگ کارآفرینی مستلزم درک اهمیت آن توسط سیاست گذاران و برنامه ریزی جامع و حمایت همه جانبه مقامات و کارگزاران دولتی است.

مطالعه فرایند کارآفرینی به چند دلیل حائز اهمیت است. نخست به این دلیل که کارآفرینی جامعه را به سمت تغییرات تکنیکی و مبتکرانه سوق داده و رشد اقتصادی را باعث می شود همچنین فرایند کارآفرینی باعث توازن بین عرضه و تقاضا می شود از جمله موضوعات مهم دیگر در ارتباط با کارآفرینی آن است که این فرایند مهم باعث می شود تا دانش جدید تبدیل به خدمات و محصولات جدید شود. دیگر آنکه کارآفرینی تبدیل به حرفه بسیار مهمی شده است و ما نیازمند هستیم که نقش آن را در توسعه ظرفیت های انسانی درک کنیم (شان، لوک و کولین، ۲۰۰۳).^۱ و اما در ارتباط با اهمیت کارآفرینی در آموزش عالی، انتقادی که عموماً بر دانشگاهها وارد می شود آن است که از دنیایی واقعی جدا می شود و تحقیقاتش در محیط بسته آزمایشگاه صورت گرفته و نیازهای جامعه را فراموش می کند و پیامد این مسئله در برون داد و نتیجه آموزش مشخص می شود. برنامه درسی موجود بیشتر فرهنگ استخدام شدن را تبلیغ می کند و تمرکزشان بر آماده کردن دانشجویان در مسیر شغلی است که به عنوان یک کارمند در سازمانهای یکنواخت و پایدار استخدام شوند، فقط نمونه های کوچکی از دوره ها درباره ایجاد کسب و کار در رشته های اقتصاد و مدیریت بازرگانی وجود دارد (اوسمان، ۱۹۹۸).^۲

به نظر می رسد آموزش کارآفرینی یک ضرورت انکار ناپذیر باشد که در کشور ما کمتر به آن توجه شده است. در خصوص وضعیت جاری دانشگاههای کشور، اکثر دروس دانشگاهها بصورت نظری ارائه می شوند و تلاش جدی برای کاربردی کردن آنها صورت نگرفته است. دانشجویان دانش تخصصی در یک حوزه را کسب می کنند فارغ از اینکه بازار کار به این دانش نیاز دارد یا خیر؟ از آن رو اکثر خروجی های دانشگاه با نیازهای بازار کار همخوانی و هماهنگی ندارند و تخصص ها و مهارتها هم جهت و همسو با نیازهای بازار کار شکل نمی گیرند. در ادامه به تحقیقاتی که به طور مستقیم یا غیر مستقیم با موضوع پژوهش حاضر در ارتباط هستند پرداخته می شود.

بررسی های انجام شده نشان می دهد که در توسعه کارآفرینی، آموزش در کنار عوامل تسهیل کننده دیگر مانند قوانین و مقررات، مکانیزم های حمایتی، فرهنگ سازی و... جایگاه ویژه ای دارد و چون هیچکس را نمی توان یافت که یا کارآفرین مطلق یا غیرکارآفرین مطلق باشد یا به عبارتی ممکن است فردی در فعالیتی کارآفرین و در فعالیت دیگر ویژگیهای کارآفرینی مختص آن را نداشته باشد، در نتیجه می توان گفت همه افراد دارای ویژگیهای کارآفرینی هستند، با این تفاوت که این ویژگیها در

^۱- Shan, Locke & Collin

^۲- Ussman

بعضی افراد بیشتر و در بعضی کمتر است (صالحی و برادران، ۱۳۸۴). بنابراین دانشگاهها به عنوان متولی اصلی پرورش نیروی انسانی متخصص جامعه باید زمینه بروز و پرورش کارآفرینی را برای افراد فراهم کنند. مطابق این دیدگاه برنامه های آموزشی و درسی، محتوا، ساختار نظام آموزشی باید طوری تنظیم گردد که فارغ التحصیلان بتوانند در آینده بصورت کارآفرین در جامعه فعالیت کنند (زندونیان و مهرعلیزاده، ۱۳۸۴).

۱-۳- ضرورت و اهمیت

کارآفرینی بعنوان سنبل و نماد تلاش و موفقیت در امور تجاری بوده و کارآفرینان پیشگامان موفقیت های تجاری در جامعه هستند. توانایی آنها در بهره گیری از فرصتها، نیروی آنها در نوآوری و ظرفیت آنها در قبال موفقیت، بعنوان معیارهایی هستند که کارآفرینی نوین بوسیله آنها سنجیده می شود. کارآفرینان از نظر رهبری، مدیریت، نوآوری، کارایی، ایجاد شغل، رقابت، بهره وری و تشکیل شرکتهای جدید، سهم مهمی در رشد اقتصادی دارند. بنابر اعتقادی، در جوامع لازم است که انقلاب کارآفرینی رخ دهد. این انقلاب در قرن حاضر، اهمیتی به مراتب بیشتر از اهمیت انقلاب صنعتی دارد (کوراتکو و هاجتس، ۱۳۸۳، ص ۲۳)^۱. کارآفرینی یا همان فرآیند کشف فرصتها بیان می کند که چگونه افراد بصورت مستقل و یا در داخل سازمانها، مسائل و چالشهای ناشناخته را می بینند و چارچوبی جدید از ابزارها و اهداف ایجاد می کنند تا از آنها استفاده کنند. البته کارآفرین فقط مواردی را می بیند و برای استفاده از آن برنامه ریزی می کند که ارزش لازم را داشته باشند. در راستای استفاده از فرصتها، کارآفرینان کالاها یا خدماتی را به جامعه عرضه می کنند که مشتری پسند بوده و بازار یا محیط خواهان آنهاست. بنابراین لازم است کارآفرینان اطلاعات کاملی از بازار و محیط داشته باشند. فرآیند مبادله و تعامل با محیط می تواند این اطلاعات را فراهم کند (ارو، ۱۹۷۴^۲، جاوانویک، ۱۹۸۳^۳).

در سالهای اخیر تقویت و توسعه کارآفرینی از مهم ترین مسائلی است که در سیاست های کلان یک کشور به آن پرداخته می شود. این مسئله به دلیل نقش و اهمیت قابل توجه کارآفرینان در رشد و پیشرفت اقتصادی کشور می باشد. در وضعیتی که نقش کارآفرینی در اشتغال زدایی و رشد اقتصادی، اجتماعی تمام کشورها بالاخص کشورهای توسعه یافته در دهه های اخیر ثابت شده است، آموزش و تعلیم کارآفرینی بین افراد جامعه به مساله روز کشورهای فرا صنعتی تبدیل شده است (نصیری قیداری، ۱۳۸۱). کارآفرینی علاوه بر ایجاد اشتغال موجب بالا رفتن کیفیت زندگی، توزیع مناسب درآمد، کاهش اضطرابهای اجتماعی و بهره وری از منابع ملی می شود (سالازارودیگران، ۱۳۸۳).

^۱- Kuratko & Hodgetts

^۲- Arrow

^۳- Javanovic

صاحب‌نظران بر این عقیده هستند که فرایند و برنامه های آموزشی ویژه می تواند با تغییر بینش و فرهنگ افراد و تجهیز آنها به دانش و مهارت‌های خاص، راهی را که آنها احتمالاً زمان طولانی به آن می رسند بسیار کوتاه نموده و به سرعت یک کارآفرین بالقوه را به یک کارآفرین بالفعل تبدیل کند (عزیزی، ۱۳۸۲). به همین منظور در چند سال گذشته دولت‌ها بطور جدی به تشویق کارآفرینی پرداخته اند. یکی از مهم ترین راهکارهای توسعه کارآفرینی در میان دانشجویان، توسعه و ارتقاء رفتار کارآفرینانه افراد از طریق ترویج، آموزش، حمایت و شناخت مستعدان کارآفرینی است. بدین منظور برای ارتقاء قابلیت های کارآفرینی باید برنامه های آموزشی خاصی برای افراد مستعد تدوین شود تا از این طریق به جای اینکه فارغ التحصیلان دانشگاهها به دنبال استخدام و جستجوی کار باشند خودشان کسب و کار جدید ایجاد کنند. از اینرو ترویج فرهنگ کارآفرینی مستلزم درک اهمیت آن توسط سیاست گذاران و برنامه ریزی جامع و حمایت همه جانبه مقامات و کارگزاران دولتی است.

۱-۴- اهداف تحقیق

در تحقیق حاضر به مطالعه میزان تاثیر آموزش های دانشگاهی در افزایش فعالیت های کارآفرینی دانشجویان دانشگاههای پیام نور در استان مازندران پرداخته خواهد شد. بر این اساس اهداف تحقیق بدین شرح خواهد بود:

۱-۴-۱- هدف اصلی

ارزیابی عملکرد برنامه های آموزشی دانشگاه های پیام نور استان مازندران در پرورش فعالیت های کارآفرینانه از دیدگاه دانشجویان.

۱-۴-۲- اهداف فرعی

♦- مقایسه میزان پرورش فعالیت های کارآفرینی در بین رشته های مختلف دانشگاه های پیام نور استان مازندران.

♦- سنجش میزان فعالیت های کارآفرینی در میان دانشجویان دانشگاه های پیام نور استان مازندران.

♦- سنجش تاثیر جنسیت بر افزایش فعالیت های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه های پیام نور مازندران.